

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΟΥΡΚΟΣ

Μεταξύ τῶν διακριθέντων ἐν τῷ ἐνεστῶτι πολέμῳ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ δημοτικώτερος εἶναι ὁ στρατηγὸς Γούρκος. Εἶναι στρατιωτικὸς ἀρχαῖος, μόνον εἰς τὰς συγκινήσεις καὶ τὰς τύχας τοῦ πεδίου τῆς μάχης τερπόμενος. Θεωρεῖται ὁ μᾶλλον ἀτρόμητος ἡππεὺς τῆς αὐτοκρατορίας, ἔνεκα δὲ τῆς δεξιότητός του ταύτης ὀφείλει τὴν ἐν τῷ στρατῷ προαγωγὴν του. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου του, ὦν νῦν ὑπερπεντηκοντούτης, ἐν τοῖς πολέμοις τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς Πολωνίας, ἐγένετο ἀντικείμενον θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τόλμην, ἥτις δὲ ἦτο διὰ πάντα ἄλλον θράσος. Κατὰ τὸν κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Σεβαστουπόλεως, διέπρεψεν ἐπὶ κεφαλῇ τῶν ἐλευθέρων σκοπευτῶν. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν μετὰ τῆς Τουρκίας, εἶχε διαπρεπῆ ἀρχηγίαν ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ φρουρᾷ. Τὴν κατέλιπεν ἀσμένως ἅμα ὡς ὁ μέγας δούξ Νικόλαος τῷ προέτεινε νὰ προβῇ ἐπικεφαλῇ τῆς προφυλακῆς. Γνωστὸν ἤδη πῶς ὁ στρατηγὸς Γούρκος διέβη τὰ Βαλκάνια καὶ κατέλαβε τὰ στενὰ τῆς Σίπκας, πῶς ἔσπειρε τὸν τρόμον μέχρι τῶν περιχώρων τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ πῶς τέλος τὰ μάλα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Πλεύρας.

Πόσον ἐξετιμῆθησαν τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ ἐνδόξου τούτου στρατηγοῦ, ἀποδεικνύει καὶ τὸ ἐξῆς: Ὁ Τσάρος ἐπισκεφθεὶς τὸ Τελίς, ἔμεινε 18 ὥρας ὡρας ἔφιππος. Ἀσπασθεὶς δὲ τρις τὸν στρατηγὸν Γούρκον, ἐνεχείρισεν αὐτῷ ἀδαμαντοκόλλητον σπάθην καὶ εἶπε: «Δὲν θὰ λησμονήσω σὲ καὶ τοὺς περὶ σέ!»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ*

Ὑπὸ πάντων βεβαίως τῶν παιδαγωγῶν τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ἀποδεκτὴ κατέστη ἡ ἀρχή, ὅτι πᾶσα γεωγραφικὴ διδασκαλία πρέπει ἐκ τῆς ἐγχωρίου τοπογραφίας ν' ἀρχῇται. Δυστυχῶς ὅμως τὸ σχολεῖον στερεῖται παντελῶς τῆς τοῦ οἴκου πρὸς τοῦτο συμπράξεως. Διότι σπανιότατοί εἰσιν οἱ γονεῖς, οἵτινες

* «Παιδαγωγικὸν Δοκίμιον» ὑπὸ Β. Α. Κεχαγιᾶ, ἐπὶ τῇ βάσει ὁμοίου γερμανικοῦ πρὸς τὰ ἡμέτερα ἦθη μεταβιβασμένου.

Ἀσμένως καταχωροῦμεν τὰς περὶ τῆς κατ' οἶκον ἐκπαιδεύσεως σημειώσεις τοῦ κ. Β. Α. Κεχαγιᾶ καθότι οὐ μόνον ὠφελίμους ἀλλὰ καὶ τερπνὰς εὐρομεν αὐτάς.

Ο κ. Κεχαγιᾶς τρέφεται τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου, ἐπὶ μακρὰ ἔτη διατελέσας ὑποδιευθυντὴς ἐν τῷ ἐλλ. Ἐκπαιδευτηρίῳ τοῦ ἀειμνήστου Γρ. Γ. Παπαδοπούλου, ἐπὶ 3 δὲ ἔλα ἔτη διευθύνων τὴν ἐπὶ τῆς νήσου Πριγκήπου ἐλ. Σχολὴν, μετέβη εἰς Αἰψίαν τῆς Σαξωνίας, ἐνθα ἀκόπως ἐπεδόθη εἰς τὰ παιδαγωγικά, οὐ μόνον θεωρητικῶς διδασκόμενος, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς διδάξας ἐπὶ 2 1/2 ἔτη ἐν τῷ ἀκαδημαϊκῷ τῆς παιδαγωγικῆς σχολῆς προτύπῳ σχολείῳ· ἐπέσπευσε δὲ κομίζων τὰς καλλίστας ἐνδείξεις τῆς ἐπιτυχούς αὐτοῦ ἐν τῇ παιδαγωγικῇ μορφώσεως παρὰ τε τοῦ κ. Ziller, καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἐν Αἰψίᾳ Πανεπιστημίου καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἐν λόγῳ σχολείου, καὶ τῶν λοιπῶν, περ' οἷς διήκουσε, καθηγητῶν.

κατὰ τοὺς περιπάτους καὶ ἐκδρομὰς καθοδηγοῦσι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸς πρόσκτησιν τῶν θεμελιωδῶν γεωγραφικῶν ἐποπτικῶν ἀντιλήψεων, ἵνα, ὅ,τι δὲ διδάσκαλος παραλείπει, ἀδυνατῶν μετὰ τῶν παιδῶν νὰ μεταβαίῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν φύσιν, συμπληρῶται ὑπὸ τοῦ οἴκου.

Κατὰ πρῶτον ἀσκεῖται ὁ παῖς ἐν περιπάτοις τῆς ἐννοίας τοῦ τόπου σαφῶς ν' ἀντιληφθῇ. Κατὰ τίνα φορὰν πρέπει νὰ βαδίσωμεν, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὸν κήπον; Πόθεν τὸ ἤξεύρεις; Ποῦ πηγαίνομεν διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης; Οὕτως ὁ παῖς καθίσταται γνώστης τῆς περιχώρου, ὡς τῆς πατρικῆς αὐτοῦ οἰκίας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔπονται ἀσκήσεις καταμετρήσεως τῆς ἀποστάσεως διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. «Πόσα βήματα ἀπέχει τὸ δένδρον τοῦτο ἀπ' ἐκείνου;» ἐρωτᾷ ὁ πατὴρ τὸν παῖδα. «Πόσον μακρὰ εἶναι ἡ γέφυρα; πόσον εὐρύς ἐπομένως ὁ ποταμός; Ὁ οἶκος ἡμῶν ἔχει 60 ποδῶν ὕψος, πόσων ποδῶν ὕψος ἔχει ἡ πλησίον φιλύρα;» Πρὸς τοιαύτας ἐρωτήσεις παρέχει ἀφορμὴν ἕκαστος περίπατος, πρὸς ὅς ὁ πνυταέτης παῖς ἀπαντᾷ λίαν ἀσμένως καὶ εὐστόχως.

Ὁ δὲ ἐξαέτης ἀσκεῖται τὰ τέσσαρα τοῦ ὀρίζοντος νὰ διακρίνῃ σημεῖα (Β. Ν. Α. Δ.)· ὁ δὲ δεκαέτης λαμβάνων ἀνὰ χεῖράς του ἀνεμώνην, φέρουσιν ἑκτὼ φύλλα τῆς στιφάνης, ὡς ναυτόπαις τὸ ΒΑ. ἀμέσως ἀπὸ τοῦ Β. ἀσκεῖται νὰ διαστέλλῃ. Πρὸς ἐπιτυχεστέραν δὲ καὶ ἀσφαλεστέραν διάκρισιν αὐτῶν σκόπιμον εἶναι, ἐάν τις σφαῖραν ἐκ κόμμεως κατὰ διαφόρους ῥίπτων διευθύνσεις, ἐρωτᾷ τὸν παῖδα τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν. Ἡ ἀσκήσις ὅμως αὕτη μετὰ μεγάλῃς πρέπει νὰ τελῇται ἀκριβείας. Σκόπιμος πρὸς τοῦτο θεωρεῖται καὶ ἡ χρήσις ἀπλῆς μαγνητικῆς πυξίδος, ἀφοῦ προηγηθῶσιν ὁδηγίαι τινὲς ἀναγκαῖαι.

Παντες οἱ παῖδες ἐξ ἀπαλῶν ὁνύχων εἰσὶ μετεωρολόγοι· παρατηροῦσι δὲ τὴν σελήνην, ἐάν αὕτη τὴν ἡμέραν ἀνατέλλῃ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν ἐνηλίκων πρωταίτερον. Ὁφέλιμον εἶναι ἐπομένως νὰ παρέχεται αὐτοῖς ἐνωρὶς ἀφορμὴ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, τὰ φαινόμενα τοῦ σκότους, τοῦ λυκαυγοῦς νὰ παρατηρῶσι· νὰ ἐξηγῶνται δὲ ταῦτα κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν. Λίαν δὲ διδακτικὸν εἶναι, οἱ παῖδες τὸ σχῆμα τῆς σελήνης κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς φάσεις νὰ ἰχνογραφῶσι. τὴν φορὰν καὶ τὸ μῆκος τῶν σκιῶν τοῦ ἡλίου κατὰ τὰ τρία τῆς ἡμέρας σημεῖα (πρωτὰν, μεσημβριὰν καὶ ἐσπέρας) νὰ συγκρίνωσι καὶ κατ' αὐτάς τὰς ὥρας νὰ ὀρίζωσιν. Ἡλιακόν τι ὥρολόγιον, πρὸς κατασκευὴν τοῦ ὁποίου ἀπλοῦς τις ἐπικρατεῖ πάσχαλος, ἐν οὐδενὶ κήπῳ πρέπει νὰ λείπῃ. Διαρκοῦντος δὲ τοῦ ἔτους ἀναγκαῖον νὰ ὀδηγῇται ὁ παῖς νὰ παρατηρῇ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας καὶ νυκτός· οὐδέποτε δὲ νὰ παραμελῇται ν' ἀναφέρηται ὑπὸ τῶν γονέων, ὅτι σήμερον εἶναι ἡ μικροτάτη νύξ, σήμερον ἡ μικροτάτη ἡμέρα, σήμερον εἶναι ἰσημερία. Μόνη δὲ ἡ παρατήρησις ἐπὶ τῶν φαινομένων τούτων εἶναι διδακτικὴ καὶ ἐπαιγωγικὴ, ἐάν οἱ γο-

νεῖς ἀμοιρῶσι τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἐξήγησιν τούτων γνώσεων. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραμεληθῇ ἐνωρὶς νὰ διακρίνῃ ὁ παῖς τοὺς ἀξιολογωτέρους ἀστερισμούς. Εἶναι ἔντως θλιβερωτάτη ἡ ἀγνοία τῆς φύσεως, ἐν ᾗ οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων διατελοῦσι! Πόσοι ἄρᾳ γε τῶν πεπολιτισμένων δύνανται νὰ διακρίνωσι τὸν πολικὸν ἀστέρα, πρὸς ὃν ὁ ἄγριος δρῖζει τὴν φορὰν τῆς πορείας αὐτοῦ; Τὴν γνώσιν τῆς μεγάλης καὶ μικρᾶς ἄρκτου καὶ τοῦ ὠριῶνος ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον εἶναι νὰ κομίζῃ ὁ παῖς ἐκ τοῦ οἴκου εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἐνῷ δὲ ὁ παῖς ἐνασχολεῖται ἐπὶ τῶν μετεωρολογικῶν τούτων παρατηρήσεων, ὠφέλιμον εἶναι νὰ προσκτήσῃ ἀκριβῆ γνώσιν καὶ τοῦ μέρους τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, ἣν πατριδα ὀνομάζει, μανθάνων τὰ ὄρη, λόφους, κοιλάδας, ῥύακας, ποταμούς αὐτῆς νὰ ὀνομάζῃ, ὡς πρὸς τὴν θέσιν, φορὰν καὶ σχῆμα αὐτῶν νὰ διακρίνῃ καὶ τὰ κύρια διαγνωστικὰ αὐτῶν γνωρίσματα προφορικῶς ν' ἀποδίδῃ. Τίς κοιλάς εἶναι ἐπιμηκεστέρα; Τί ὄρος ὑψηλότερον, τί μᾶλλον ἀπόκρημνον; Τοιαῦτα ἐνασχολήσεις καθιστῶσιν ἕκαστον περίπατον τερπνὸν καὶ διδακτικόν.

Ὁ δὲ ὀκταέτης παῖς ἀποκτᾷ τὴν ἱκανότητα ἤδη, διαγράμματα τόπων, ἀργότερον δὲ χάρτας νὰ ἱχνογραφῇ. Ἡ δὲ ἱχνογράφησις αὐτῶν καλὸν ν' ἀρχηται ὡς ἐξῆς: ἐνθῆτι ὁ πατὴρ ξύλινόν τινα οἰκίσκον, πυργίσκον ἢ παρόμοιον τι ἐν ὑγρᾷ ἄμμῳ ἢ πηλῷ καὶ δεικνύει τῷ παιδί τὸν τύπον, ὃν τὸ ἀντικείμενον ἀφῆκεν, ὀδηγῶν αὐτὸν τὸ ἐκτυπωθὲν διάγραμμα αὐτοῦ ν' ἀπομιμηθῇ. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐπιχειρεῖ ὁ παῖς τὸ διάγραμμα τοῦ ὠμακτοῦ τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ κατοικεῖ, τοῦ κήπου νὰ ἱχνογραφῇ. Ἀφοῦ δὲ οὕτω κατορθώσῃ ὁ παῖς ν' ἀντιληφθῇ τῆς ἐννοίας τοῦ μέτρου, (προτιμότερον νὰ μεταχειρίζεται ὡς ὅσον συγκρίσεως τὰ μέλη τοῦ σώματός του πρὸς τὰ τοῦ ἐνήλικος) καθοδηγεῖ αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐκτάσεις ν' ἀντιγράφῃ ἐκ τῆς φύσεως καὶ τὸ σχέδιον τοῦ χωρίου ἢ τῆς κοιλάδος νὰ ἐπιχειρῇ. Καὶ ὡς πρὸς τὴν ἱκανότητα ταύτην ὁ τῶν μεγάλων πόλεων ἄνθρωπος εὐρίσκει διδασκάλους μαζὺ τῶν ἀγρίων λαῶν, ὡς τοῦτο πάντες οἱ τοῦς πόλους πλεῦσαντες ἐπιμαρτυροῦσι, βεβαιοῦντες ὅτι οἱ Ἑπικιμῶι εὐχερῶς καὶ ταχέως τὸ διάγραμμα τῆς χώρας τῶν ἱχνογραφοῦσιν ἐπὶ τῆς χιόνος. Πόσοι δὲ τῶν ἡμετέρων τὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν δύνανται νὰ ἱχνογραφῇσιν; Μετὰ δὲ τοιαύτας ἀσκήσεις ἀνάγκη ὁ πατὴρ νὰ ὀδηγῇ τὸν παῖδα πῶς τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐξάρματα ἐπὶ τοῦ χάρτου δι' ἀσθενοῦς ἢ παχείας σκιάς νὰ παρίστανται. Μᾶλλον δὲ ἀντιληπτὸν ἀποβαίνει τοῦτο, ἔαν ὁ πατὴρ ἐξ ἄμμου ἢ πηλοῦ πρότυπον ὅρους σχηματίσῃ καθοδηγεῖ δὲ τὸν παῖδα τὸ διάγραμμα τούτου νὰ ἱχνογραφῇ. Λίαν διδακτικὸν ἀποβαίνει, ἔαν οἱ παῖδες ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ πατρὸς πειρῶνται τὴν κοιλάδα καὶ τὰ ὄρη τῆς πατρίδος αὐτῶν ἐξ ἄμμου ἢ πηλοῦ νὰ πλάττωσιν διότι οὕτως αἱ ἐννοιαὶ κοιλάς, λόφος, ὄρος, ὁροπέδιον κλπ.

καθίστανται εὐκρινεῖς καὶ ἀποβαίνουνσιν ἀνεξίτηλοι παραστάσεις. [Ἔπεται συνέχεια.]

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΚΟΣ

[Συνέχεια καὶ τέλος].

Ὅποταν τὸ ἔντομον τελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς ἐξυφάνσεως, ἀλείφει ὁλόκληρον τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κουκουλίου μετ' ὕλης τινος γλυκύδους, ὁμοιάζουσας λίαν πρὸς τὴν ὕλην ἐξ ἧς καὶ ἡ μέταξα κατασκευάζεται· τοῦτο δὲ γίνεται ὅπως προφυλάττῃ ἐκ τῆς βροχῆς ἢ τῆς ὑγρασίας τὴν χρυσαλλίδα, ὁποῦτα οὕσα ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς καταστάσει, ἐκτίθεται ἐν πάσῃ τῆς ἀτμοσφαίρας τροπῇ. Ἡ μεταξίνη κλωστή ἐξ ἧς ἡ σφαῖρα κατασκευάζεται, συνοδεύεται καὶ αὕτη καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς, διὰ μέρους τινὸς τῆς ὕλης ἐκείνης, χρησιμεύουσας ὅπως χορηγήσῃ στερεότητα εἰς τὴν ὑφὴν αὐτῆς, οὕτω δὲ καταστῇ ἡ κατοικία τῆς χρυσαλλίδος ἀδιαφόρητος. Τοῦτο δὲ γίνεται τοσοῦτον καλῶς, ὥστε, ὅταν, ὅπως ἐκτιλυχθῇ ἡ μέταξα μετὰ μείζονος εὐκολίας, αἱ σφαῖραι ῥίπτωνται ἐντὸς λεκάνης πλήρους θερμοῦ ὕδατος, αὐταὶ ἐπιπλέουσιν ὡς κύσται.

Ἡ ἀδιάκοπος ἐξαγωγή τῆς μεταξίνης ὕλης, καὶ ἡ ἀπόφυγὴ τροφῆς, ἀναγκάζει τὸν σκώληκα βαθμηδὸν νὰ

σμικρύνεται· οἱ δακτύλιοι τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐγγίζουσι πλησιέστερον πρὸς ἀλλήλους καὶ φαίνονται μᾶλλον διακεκρυμένοι. Ὅταν ἡ σφαῖρα τελειωθῇ, τὸ ἔντομον ἀναπαύεται ὀλίγον ἐκ τοῦ καμάτου, καὶ τότε ἐκρίπτει τὸ τῆς χρυσαλλίδος ἔνδυμα. Ἐάν δὲ τότε τὸ κουκούλιον ἀνοίξῃ, ὁ ἐν αὐτῷ οἰκὼν θέλει φανῇ ἐν τῷ σχήματι χρυσαλλίδος, ὡς ἐν τῷ σχήματι τῷδε. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ κάλυμμα, τοσοῦτον διάφορον τοῦ νῦν προσληφθέντος, δὲ εὐρεθῇ κατακεῖμενον παρ' αὐτῷ.

Αἱ φάσεις τοῦ μεταξοσκώληκος ἐπιπεύδονται δι' αὐξήσεως τῆς θερμοκρασίας. Αἰφνῆδιοι μεταβάσεις ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ εἰς τὴν θερμότητα, καὶ τανάπαλιν εἰς λίαν ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸν μεταξοσκώληκα· ἀλλὰ δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὸν ὑψιστον βαθμὸν θερμότητος, ἔαν καλῶς προφυλάττῃται. Ὅσω μείζων εἶναι ἡ θερμότης ἐν ᾗ διατελεῖ, τοσοῦτον ὀξύτεροι εἰσὶν αἱ χρεῖαι του, ταχύτερα αἱ ἡδοναὶ του, καὶ βραχυτέρα ἡ ὑπαρξίς.

Ὡς ἑτέραὶ κάμβαι, ὁ μεταξοσκώληξ δὲν εἶναι ζῶον θερμοῦ αἵματος· ἡ θερμοκρασία του ὅθεν εἶναι πάντοτε ἴση πρὸς τὴν τῆς ἀτμοσφαίρας ἐν ᾗ εἶναι τεθειμμένον. Ἐν ταῖς χώραις ἐνθα ἡ μέταξιν παράγεται, ἐνθα τρόποι τεχνικῆς θερμοκρασίας δὲν ἡρευνήθησαν πρακτικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς καὶ ἡ δαπάνη τοῦ συστή-